

Sala Petita

Del 19 de gener
al 26 de febrer
de 2012

Traducció del rus
Helena Vidal
Jordi Bordas i Coca

Direcció
Carme Portaceli

Música
Dani Nel·lo
Jordi Prats

Nao Albet
David Bagés
Manel Barceló
Mohamed el Bouhali
Roger Casamajor
Lluïsa Castell
Jordi Collet

Daniela Feixas
Gabriela Flores
Lina Lambert
Dani Nel·lo
Albert Pérez
Jordi Prats
Xavier Ripoll

**Teatre Nacional
de Catalunya**

www.tnc.cat

ELS
BAIXOS
Dramatúrgia
ALBERT TOLA
CARME PORTACELI
Maxim Gorki
FONS

Producció
Teatre Nacional
de Catalunya

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

Quan els miserables prenen la paraula, tot trontolla

El TNC estrena el seu primer text de Maxim Gorki, escriptor, dramaturg, polític i un dels personatges més influents de les lletres russes de començament del segle xx. Estrenada a Moscou el 1902 amb direcció d'Stanislavski, *Els baixos fons* va irrompre en el panorama del teatre rus i europeu com una de les propostes més radicals i avantguardistes de l'època, no sols per la seva concepció innovadora del relat escènic, sinó per la cruesa, el realisme i la minuciositat amb què retrata uns personatges i unes vides pertanyents a les capes més deprimides de la societat urbana. Tot un salt revolucionari en una època en què les classes baixes eren retratades a la literatura des d'un punt de vista romàntic.

Els baixos fons, subtitolada «Escenes de la vida russa», és, probablement, l'obra teatral més coneguda de Gorki. Aquest fascinant retrat d'un conjunt de personatges que conviuen en un refugi prop del Volga ja es va estrenar l'any 1968 al Teatre de l'Aliança del Poble Nou, gràcies a la iniciativa del Grup Teatre Independent del CICE, amb Francesc Nel·lo i Fabià Puigserver al capdavant. Llavors Nel·lo ja deia que la intenció del muntatge era parlar de «la problemàtica de l'al·luvió immigratori, del magma dels refusats i exclosos per la societat capitalista de les grans ciutats».

La dramatúrgia, a càrrec d'Albert Tola i Carme Portaceli, situa l'acció d'*Els baixos fons* en un espai actual. No és el primer cop que se'n fa una versió (en cinema, directors de prestigi com Jean Renoir o Akira Kurosawa van adaptar el relat de Gorki al seu temps i a la seva realitat), i és que el text de Gorki, tot i el pas dels anys, és avui dia rabiosament vigent. Més, fins i tot, del que ens agradaria.

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

Els baixos fons

Maxim Gorki

Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli

Traducció del rus ..... Helena Vidal i Jordi Bordas i Coca

Direcció ..... Carme Portaceli

Música ..... Dani Nel·lo i Jordi Prats

Moviment ..... Ferran Carvajal

Escenografia ..... Paco Azorín

Vestuari ..... Lluna Albert

Il·luminació ..... Miguel Muñoz

Caracterització ..... Toni Santos

Ajudanta de direcció ..... Mercè Vila Godoy

Ajudant d'escenografia ..... Alessandro Arcangeli

Alumne en pràctiques de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona:
Oriol Estefanell

Realització de l'escenografia ..... Guille Góngora – Pablo Paz
Carles Garcia
i equip tècnic del TNC

Confecció de vestuari ..... Gorette Puente

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

Repartiment

<i>Kostiliov</i>	Manel Barceló
<i>Vassilissa</i>	Lluïsa Castell
<i>Nataixa</i>	Daniela Feixas
<i>Cendra</i>	Roger Casamajor
<i>Klieix</i>	Albert Pérez
<i>Anna</i>	Lina Lambert
<i>Banquer</i>	David Bagés
<i>Satí</i>	Jordi Collet
<i>Actor</i>	Xavier Ripoll
<i>Sveta</i>	Gabriela Flores
<i>Alioixka</i>	Nao Albet
<i>Mohammed</i>	Mohammed el Bouhali

Muntatge, assaigs i representacions:

Equips tècnics i de gestió del Teatre Nacional de Catalunya

Producció:

Teatre Nacional de Catalunya

Agraïments: Miquel Cabal i Guarro

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

Gorki escriu *Els baixos fons* l'any 1902. Nosaltres estem al 2012, just 110 anys més tard. La rabiosa actualitat d'aquest text fa pensar molt en què ha passat amb el món en què vivim, en la societat que tenim, en el sistema que ens envolta i que ens fa dia a dia. Si els personatges dels seus baixos fons són indigents en tota regla, l'any 2012 qualsevol de nosaltres té la possibilitat de convertir-se en indigent demà mateix, qualsevol de nosaltres pot estar a 2 mesos de quedar-se sense feina, sense sou.

Gorki parla de les classes més desfavorides de la Rússia tsarista, nosaltres parlem de qualsevol de nosaltres en aquest món capitalista sense pietat, sense fre.

Gorki, però, parla, i nosaltres també volem fer-ho, de la indigència espiritual a la qual arriben els éssers humans en circumstàncies tan adverses, unes circumstàncies que, a la nostra actualitat, consisteixen en la simple supervivència. De la mateixa manera que les filles de Bernarda Alba no tenen cap possibilitat de fer sortir la seva bondat, aquests personatges nostres no poden fer altra cosa que pensar en ells mateixos, en salvar-se, en evadir-se del patiment i de la indignitat que suposa viure d'aquesta manera. Si no hi ha futur, quina il·lusió resta? Si no hi ha somnis, quina esperança hi ha?

Gorki fa entrar una llum, un bri d'esperança encarnat en un personatge que encara creu que un món millor és possible, que encara s'implica amb allò que passa al seu voltant, que té uns principis i que, per tot això, crea un petit huracà entre els seus companys de sostre que es plantegen, després de molts anys de no fer-ho, que ells també podrien ser millors i viure més bé. Aquesta aparició farà que tornin a parlar, a escoltar, a mirar i, encara que no ho vulguin, a pensar en què poden fer amb les seves vides.

Potser la lectura més important que Gorki planteja a la seva obra és que hi ha d'haver una esperança que doni sentit a la vida. Que l'important dels somnis no és que es realitzin, sinó que el camí per aconseguir-los et faci millor persona.

Carme Portaceli

El procés de dramatúrgia d'Els baixos fons

L'actualització d'un text rus escrit abans de la revolució de 1917, que gira entorn de la pobresa, la indignació moral i l'esperança com els tres problemes centrals de la vida a les ciutats, a fi de vehicular l'empatia amb l'espectador que pateix el món de la globalització econòmica, és una operació tan complexa com necessària perquè puguem gaudir de la solidesa reflexiva d'un clàssic amb la força de l'al·lusió directa als nostres patiments que pot contenir un text actual.

Els problemes que vam trobar en travessar aquest joc de miralls van ser molts i detallats. El tractament i la visió ideològica dels temes i dels personatges de l'obra, així com el context social on s'esdevé l'original, ens acostaven a l'obra al mateix temps que ens n'allunyaven. Tanmateix, per anar a l'essència, els problemes centrals van ser-ne dos: que l'obra està escrita abans de la caiguda dels absoluts ideològics del segle xx, i que els mecanismes de la problemàtica financera contemporània i de la pobresa tan material com moral són infinitament més complexos, perversos i difícils de reconèixer en la lògica del lliure mercat que en la Rússia tsarista. Gorki va escriure una obra quan començava el segle xx; nosaltres l'hem de representar sobre les runes del segle xx.

L'obra original transcorre en un hostel habitat per una classe social enfonsada. La principal decisió dramatúrgica de l'espectacle consisteix en afirmar que la degradació moral i econòmica, avui, és molt menys evident i s'amaga en una aparent classe mitjana, en procés d'extinció, a la qual pertanyem la majoria de nosaltres, que vivim a un o dos sous del carrer. I tot i així, no ho sembla: costa pensar-hi, costa pensar en nosaltres com a possibles indignats. L'acció de la nostra versió se situa en una andana de metro on els personatges viuen des de no fa gaire temps, si més no, no prou temps com per haver oblidat completament una manera de viure, de vestir i de relacionar-se anterior que, si no era obertament degradada, com a mínim ho era dins la lògica de degradació que permet el sistema econòmic que ens envolta. El canvi de context social, doncs, és el primer pas de la nostra actualització. Tanmateix, modificar el context on passa l'acció, fortament realista i costumista tant a nivell d'espai com de trames, maneres de reaccionar i oficis dels personatges, implicava altres dues opcions possibles: o bé trobàvem equivalències de costumisme contemporani, o bé col·locàvem l'acció en un to més abstracte, en el qual la percepció de l'espectador es concentrés en l'essència de la indignació moral dels personatges a través, bàsicament, de les seves relacions, que podíem reorganitzar d'acord amb la lògica del món contemporani. Aquesta lògica emergiria dels diàlegs a través d'al·lusions subtils. Aquesta opció ens va semblar la més forta metafòricament i, per tant, la més teatral i directa per commoure i al mateix temps impactar l'espectador.

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

El raspat de costumisme del text va ser a quatre nivells: estructura, to dels diàlegs, trencament ocasional de la quarta paret i síntesi de personatges. La clau del to de la reescriptura la vam trobar en el mateix Gorki que, un parell d'anys després d'estrenar *Els baixos fons*, viatja als Estats Units. D'aquella confrontació amb el món capitalista en surt *El diable groc*, llibre de contes sobre la vida a Nova York; el to d'aquest segon Gorki és radicalment actual i s'allunya tan notablement del to d'*Els baixos fons* original que ens vam posar com a exercici reescriure els diàlegs com si els hagués escrit Gorki, però quatre anys més tard.

D'altra banda, vam reduir l'obra de disset personatges a dotze per conquerir una forma dramàtica més afí a nosaltres i més opressiva. Però l'operació més agosarada pel que fa a la redefinició dels personatges va ser la transformació del vell Lukà, portador d'un sentiment d'humanitat a la petita comunitat de cínics, en una dona jove, que vam anomenar Sveta, que en rus significa «llum». Aquesta tria va respondre a una idea d'actualització del text, perquè fèiem que una dona s'oposés amb veritat serena a un context d'homes i els aconseguís aplacar, però també era una tria de posicionament moral, ja que la portadora de l'esperança en l'obra era una persona jove, però també lúcida. Pensem que la fragilitat (i al mateix temps la força) d'aquesta dona, en oposició a la brutalitat dels habitants d'aquest metro, confereix un caràcter simbòlicament poderós a la nostra reivindicació de la delicadesa humana. La joventut lúcida de la Sveta acosta el personatge a l'Alioixka, el noi jove i espantat que no troba les forces per creure en la transformació del món, i només en troba per enrabiarse, de manera que la qüestió de com la joventut pot encarar el paisatge del món actual adquireix més rellevància.

La lectura amb els actors va servir per afinar la musicalitat del text i per assegurar el sentit de les frases segons la situació, és a dir, va fer guanyar en solvència escènica. I, al llarg del procés d'assaigs, es van anar afinant alguns matisos importants d'adaptació orgànica del text a la realitat que es va creant damunt de l'escenari, sense oblidar talls i petits afegits per arrodonir els arcs d'alguns personatges. Tot això amb el repte i la il·lusió de realitzar una operació aparentment invisible perquè el text de Gorki arribi al cor dels espectadors d'avui com va arribar als d'ahir.

Albert Tola

Entrevista a Carme Portaceli

Estem davant d'un text difícil, una obra coral, que sempre és difícil de donar-li tensió dramàtica si no hi ha un conflicte molt clar que recorri l'obra de cap a peus. Com t'has plantejat el muntatge a l'hora de mantenir viva l'atenció (i la tensió) de l'espectador?
Crec que el que més interessa a Gorki és la gent que viu en aquestes circumstàncies. En el seu cas són les classes més desfavorides de la Rússia tsarista. En el nostre, qualsevol de tots nosaltres en aquest món neoliberal sense fre. Per tant, el text ja està fet perquè escoltis el que diuen, el que pensen, etcètera. I la seva terrible desesperança envers un món que, com el nostre, no té futur. Crec que aquesta és la gran tensió a l'escenari, aquesta escolta que et fa pensar i viure dins del seu-nostre món.

Estem davant d'un text sorprenent. Hi sentim veus encara de Txèkhov, però tots els personatges han baixat tres esglaons en la misèria. Hi ha ecos de Vània (l'actor) o d'Irina (Nataixa), però estem en un paisatge molt més nihilista, amb esclats aquí i allà de redempció. Aquest contrast entre la nit de l'ànima (on és el país just? No surt als mapes) i l'intent de trobar una sortida, encara que sigui utòpica (tots vivim per una vida millor), dóna a l'obra un equilibri necessari, que no cau en el tremendisme absolut (com fa Valle-Inclán) ni ven fum. Com t'has plantejat de traduir aquest equilibri a nivell escenogràfic?

Per què és utòpic poder tenir un món millor? Jo crec que si tens consciència, ja ets en un món millor. Aquest és el discurs de Gorki i també és el nostre. Amb el Paco Azorín, gran company de viatge, ens hem plantejat un món molt reconeixible per a tots nosaltres. L'important de la nostra proposta és que aquesta escenografia no és una escenografia, és una arquitectura en la qual el públic entrarà i hi viurà. I sempre que ho desitgis en pots sortir. Només cal saber que ho pots fer.

Aquest contrast entre l'autodestrucció més cínica i l'ànsia d'un món millor s'expressa de moltes maneres. Hi ha en alguns casos un distanciament brutal, gairebé brechtia, en passar d'una escena perillosament dramàtica a una altra de senzillament brutal. T'has plantejat conscientment aquest filtre brechtia a l'hora d'abordar Gorki?

No ho sé. Penso que Brecht m'apassiona, i sempre hi ha algun plantejament brechtia en les meves posades en escena. No sóc capaç de dir si aquest enfocament brechtia, en aquest cas ja és en l'original de Gorki o si és la meua manera de llegir-lo. Jo em penso que segueixo el que marca Gorki, però la meua personalitat i la meua manera d'entendre la vida no poden quedar fora de res del que faig.

Hi ha un personatge molt bonic, el de la Sveta, interpretat per la Gabriela Flores, una actriu amb un àngel especial que crec que serà un dels descobriments del muntatge per a molts espectadors. Sveta és com un àngel entre moribunds, una il·luminada entre descastats i bojós, que s'expressa amb llampecs oraculars, d'una serenitat que desarma. Com t'has plantejat aquest personatge?

En el text original, aquest personatge era un vell, que suposo que representava una manera de viure que ja s'havia perdut (o que Gorki pensava que s'havia perdut). Per a mi, l'any 2012, aquest personatge no representa la manca de futur, sinó exactament el contrari, és a dir, el futur, l'únic futur. Per això ho fa una dona jove que creu que un món millor és possible i que encara no ha pogut aconseguir moltes coses però que creu que les aconseguirà. El seu nom en rus, Sveta, significa llum. És ella qui creu que encara es poden fer coses si tens principis, sentit comú i comprensió.

Una altra via que explores amb eficàcia per situar l'espectador en aquesta pista d'enlairament que ens facilita la Sveta és la música. Dani Nel-lo i Jordi Prats han fet una composició exquisida. Quines instruccions els has donat perquè s'ajustessin tan bé a l'esperit de l'obra?

Jo tenia molt clar que hi havia un to melancòlic i narcòtic, en aquesta peça. I ells, que ja fa molt de temps que treballen amb mi, m'han entès immediatament. La seva presència escènica, que ha variat respecte de les altres col·laboracions que hem fet anteriorment, és una llum perquè és un somni, representa allò que l'ésser humà mai no pot evitar: somiar, viure.

Has plantejat la mort del personatge de l'Anna clarament com una pietat. Crec que és el tractament de moments com aquests que allunyen el muntatge de la tessitura més valleinclanesca. Gorki parla explícitament de la pietat, de la compassió, quan diu: «Com vols que tinguem compassió dels morts si no tenim compassió pels vius, ni tan sols per nosaltres mateixos?» Qui guanya en aquest pols entre el nihilisme i la compassió?

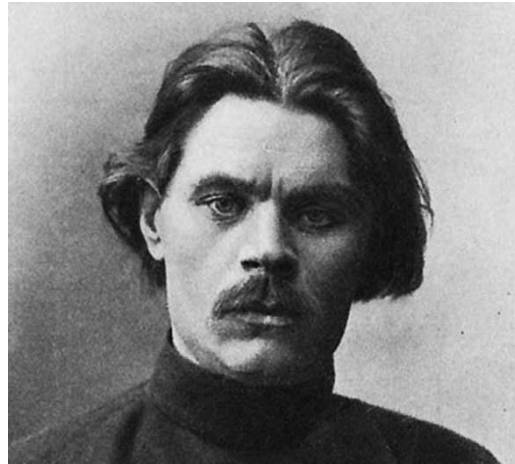
La mort de l'Anna, a priori, no me la vaig plantejar així, la vaig anar entenent d'aquesta manera al llarg de la feina de cada dia, que és quan navegues de debò dins de l'ànima de l'autor. Sí, és la pietat de què parla la Sveta, és la compassió que els altres no poden sentir perquè no tenen possibilitat de fer-ho, perquè es troben massa desemparats com per sentir pietat. Guanya sempre la compassió, sense cap mena de dubte, i és això el que l'espectador sentirà quan assisteixi a la mort de l'Anna. Aquest és el sentiment que val la pena. El nihilisme el veiem en els altres i ens horripila.

La sensació que deixa el conjunt de l'obra és que ens trobem davant d'un retaule de personatges que giren sobre si mateixos, sobre el seu propi eix solipsista, sense un conflicte clar que vertebrï l'acció en una trama. Els personatges gairebé no dialoguen, sovint només pensen en veu alta. La conclusió de tot plegat és la pèrdua de comunió entre aquests descastats que viuen sense sostre, la sensació que la misèria ens fa pobres socialment. Com ha condicionat tot això en la posada en escena?

Aquesta és, precisament, la clau de la posada en escena: la incomunicació i al mateix temps la necessitat d'estar junts, d'anar al mateix lloc i trobar-te amb els altres, de patir junts encara que no t'importi qui tens al costat, de sentir que pertanys a un grup que és com tu. Aquí hi ha el lloc, la manera de ser-hi, les converses, les confessions, la relació entre ells... Hem creat un món en el que, 110 anys més tard del moment en què va ser escrit, encara resulta, per desgràcia, totalment actual.

Maxim Gorki

Un perfil

A Maxim Gorki se'l va anomenar «l'escriptor dels oprimits». Escriptor i ideòleg, se'l considera un dels pares del realisme socialista i una de les veus més respectades de les lletres eslaves del segle xx. L'atzar va determinar que Maxim Gorki, pseudònim literari d'Alexeï Maximòvitx Pieshkov, se situés a l'epicentre dels esdeveniments que van sacsejar la història de la humanitat a finals del xix i principis del xx, de la Revolució Russa a les guerres mundials.

Gorki va néixer l'any 1868, i als nou anys es va quedar orfe de pare. Als dotze, va emprendre un llarg viatge a la recerca de la seva àvia, personatge que va marcar els primers anys de la seva vida. Encaparrat a trobar el seu camí, va passar la seva joventut itinerant i treballant de sabater, flequer o ajudant de cuina en un vaixell que travessava el Volga. Al llarg d'aquests anys va conèixer una part de la societat que havia de lluitar per l'existència. Els, efectivament, anomenats «baixos fons» de la Rússia dels tsars. Aquests personatges són els que habiten alguns dels llibres més coneguts de la bibliografia de Gorki, com ara *Infància* o *Entre els homes*. És en una d'aquestes feines, com a mosso en un bufet d'advocats, que descobreix la lectura. A partir d'aleshores, el gust per les lletres i per la cultura en general esdevindrà un dels eixos de la seva vida. Comença a escriure, i a publicar, poc abans d'arribar al segle xx.

Els vincles de Gorki amb els fets que van marcar la seva època comencen aleshores. Comença a fer-se amb els ideòlegs del marxisme, mostra la seva oposició pública al règim dels tsars, fet que el fa ingressar a presó, i l'any 1902 coneix Lenin, amb qui mantindrà una estreta amistat. És en aquest context que Gorki escriu i estrena, també l'any 1902, *Els baixos fons*, la seva peça teatral més coneguda, que esdevé ràpidament una icona de la situació del país i que eleva l'escriptor com a veu de les classes oprimides de la societat. La seva fama creix de manera exponencial i és proposat com a membre de l'Acadèmia de Literatura, però el tsar Nicolau II s'hi oposa.

L'any 1905, després del Diumenge Sagnant, esclata la primera revolta contra el govern. Gorki, indignat amb l'actuació del règim tsarista, radicalitza el seu pensament i se situa del bàndol bolxevic-leninista (tot i que cal dir que els seus vincles amb el partit del seu amic Lenin són poc precisos). L'any 1906 viatja als Estats Units amb l'excusa de recaptar diners per als bolxevics. Allà hi publica la seva novel·la més revolucionària i coneguda, *La mare*, de la qual un temps després Einsenstein farà una coneguda pel·lícula i Brecht, una adaptació teatral. Després d'una breu tornada al seu país, Gorki s'instal·la a Capri, en part per motius de salut, i en part per escapar de l'atmosfera repressiva de Rússia. S'hi estarà fins al 1913, quan una amnistia general li permet tornar a traslladar-se al seu país.

Gorki, però, era una figura incòmoda. Un cop tornat a Rússia, continua manifestant clarament les seves idees i promulgant la cultura com a única via per fer progressar el poble, que veia massa obsessionat per altres temes com ara la religió. Es manté pròxim al partit bolxevic durant la primera guerra mundial i la Revolució de 1917. Tanmateix, la posició del partit respecte de la censura durant la guerra civil russa fa que Gorki s'allunyi de Lenin i dels seus ideals. Mesos després, acusava el seu antic amic de censor i de repressor i el compara amb el tsar.

L'any 1921, assetjat per problemes de salut, torna a Itàlia. Té tuberculosi. A poc a poc, la seva figura va quedant eclipsada per la d'altres pensadors i escriptors, com Tolstói. Arruïnat i ignorat, torna definitivament a la Unió Soviètica l'any 1932, convidat per Josef Stalin en una maniobra de propaganda soviètica (cal recordar que Gorki tornava procedent de la Itàlia feixista), i se li fan tots els honors: rep condecoracions, un pis, una datxa als afores de Moscou, i el govern li dedica un carrer cèntric de la capital. La seva relació amb l'estalinisme no serà sempre tan fluïda: l'any 1934 serà condemnat a arrest domiciliari indefinit a la seva casa de camp per un règim cada cop més repressor. Maxim Gorki mor l'any 1936 en circumstàncies que avui encara no s'han pogut aclarir.

El pensador i escriptor letó Isaiah Berlin afirma, en un famós assaig: «Des del meu punt de vista, hi ha dos factors que, per damunt de tots els altres, han donat forma a la història humana del segle xx. L'un és el desenvolupament de les ciències naturals i de la tecnologia. [...] L'altre, sens dubte, consisteix en les grans tempestes ideològiques que han alterat pràcticament la vida de tota la humanitat.» Podríem dir que Maxim Gorki va voler ser-hi present i participar d'aquestes «tempestes ideològiques». Amb el temps, ha esdevingut una figura icònica que va saber nodrir-se dels baixos fons de la societat, va simpatitzar amb la ideologia bolxevic i va erigir-se com un dels màxims exponents del realisme socialista. A la Sala Petita serem testimonis d'un dels seus textos més representatius.

L'expedient Gorki: l'escriptor als arxius de la KGB

Si bé les relacions de Maxim Gorki amb el poder van tenir moments àlgids i moments durs, no podem dir que l'autor d'*Els baixos fons* patís cap mena de repressió, si més no tal com la van patir altres intel·lectuals contemporanis seus, com ara Bulgàkov o Bàbel. Tanmateix, si es consulten els arxius literaris de la KGB, la policia secreta de l'extinta Unió Soviètica, s'hi pot trobar alguna sorpresa.

Stalin i Gorki

Amb l'arribada de la *perestroika* i el *glàsnost*, l'anomenat «desgel» va deixar al descobert milers i milers de documents secrets i expedients confidencials sobre la població de l'URSS emmagatzemats en prestatgeries dels despatxos de la KGB (en rus, Comitè de Seguretat de l'Estat). Entre aquestes muntanyes de documentació, s'hi podien trobar valuoses carpetes dedicades als escriptors i als intel·lectuals sotmesos al control stalinista, amb informes d'espionatge, textos confiscats i multitud de proves que parlen dels crims contra la humanitat comesos pel govern del dictador.

No va ser fàcil, però Vitali Txentalinski va aconseguir accés a aquests arxius. Aquest escriptor soviètic, que fa dècades que posa els seus esforços en contra de (amb paraules seves) l'«amnèsia històrica», ha aconseguit destapar documents d'una vàlua indiscutible, des de relats, cartes i altre material inèdit fins a documents que ens fan conèixer millor tòtems de la cultura soviètica com ara Anna Akhmàtova, Òssip Mandelshtam... o el mateix Maxim Gorki.

En el seu retorn triomfal de l'exili, convertit en un símbol de l'esperit socialista i elevat a l'altura d'icona pel govern de Stalin, Gorki es va instal·lar (o més ben dit, el van instal·lar) en un luxós palauet de Moscou. Un dia, Txentalinski va portar el seu fill a veure el palau, convertit en la casa museu de l'escriptor, i l'encarregada del guarda-roba els va dir, referint-se a l'autor d'*Els baixos fons*: «aquí va viure, envoltat d'una gran amargor.» Amargor? Gorki (que en rus, casualment, vol dir «l'amarg»)? En un palauet, quan la població vivia amuntegada en cambres fredes i modestes? Quina mena d'afirmació era aquella?

No és l'objectiu d'aquest article fer una anàlisi exhaustiva de la vigilància que la KGB va dedicar a Maxim Gorki (l'excel·lent llibre de Vitali Txentalinski *De los archivos literarios del KGB*, publicat en espanyol per Anaya i Mario Muchnik n'hi dedica un capítol sencer), sinó destacar-ne un parell de pinzellades.

L'amistat i l'enemistat entre Gorki i Lenin

Maxim Gorki i Vladímir Íllitx Lenin. La vida de l'un no es pot entendre sense la de l'altre, i viceversa. Es van conèixer l'any 1905, i de seguida es van fer amics. Al principi, va ser Gorki qui va patrocinar Lenin, perquè l'un era un escriptor reconegut i l'altre estava encara construint la seva trajectòria política. La seva ideologia, a poc a poc, es va anar separant (Gorki va arribar a escriure a Lenin: «Sé que sóc un mal marxista, però tots els artistes estem una mica bojós...»), i Gorki va acabar renegant de la revolució bolxevic, que considerava perillosa i perjudicial per a Rússia, i ho va fer públic en un article al diari *Nòvaia Zhizn*, que va ser prohibit per ordre del mateix Lenin després de la publicació de l'escrit antirevolucionari. Finalment, Gorki es va fer enrere en aquest rebuig i els llaços d'amistat amb Lenin es van tornar a enfortir. Enmig d'un clima de guerra civil, Gorki va demanar ajut a Lenin (el va aconseguir) per dedicar-se a salvar la moribunda cultura russa: els intel·lectuals del seu país es morien de gana (literalment) i ell, com a tòtem cultural, es va mobilitzar per evitar-ho. Això fa que, poc després, Lenin i Gorki tornin a distanciar-se. L'any 1919, el líder escriu a l'autor d'*Els baixos fons*: «el que passa és que vostè no s'ocupa de política, ni tan sols d'observar el treball de construcció política, sinó d'una activitat especial en la qual es troba envoltat d'intel·lectuals burgesos amanerats [...]. Canvi radicalment d'atmosfera i de mitjans, de lloc de residència i d'ocupació, o d'altra manera la vida el pot acabar desagradant de debò.»

Les diferències, malgrat les aparences impostades pel bé del país, eren cada cop més grans. En ocasió del cinquantè aniversari de Lenin, Gorki es va veure obligat a pronunciar un discurs elogiós a la seva figura. Tanmateix, en un dels paràgrafs no va poder evitar delatar-se:

«De sobte, apareix una figura que, tot i que no sigui cap covard, em fa por cada cop que la miro. L'aspecte d'aquest gran home que manipula com vol la palanca de la història del nostre planeta em terroritza...»

Era l'any 1920 i les distàncies ja eren insalvables. Poc després els articles de Gorki són prohibits a la revista *La internacional comunista* i, en la seva darrera trobada, en un pis de Moscou una tarda amb neu d'un mes d'octubre especialment fred, Lenin insta a Gorki, amb l'excusa de la seva salut, a marxar a Itàlia. «Si no se'n va, l'obligarem a exiliar-se», va afegir. Les morts dels poetes Aleksander Blok (retingut al país malgrat que la salut l'obligava a anar-se'n a terres més temperades) i Nikolài Gumilióv (afusellat) el van acabar de convèncer. Però si Gorki va haver de marxar, no només va ser per motius de salut, sinó perquè se'l va acabar considerant un obstacle per a l'ordre revolucionari.

Gorki i Stalin

A començament de 1928, coincidint amb el seu seixantè aniversari, Maxim Gorki decideix tornar a l'URSS després d'anys d'exili. Stalin, que pensa que tornar l'escriptor al seu país pot significar un nou gir propagandístic, aprofita per fer una mena de celebració popular: se'l rep amb fastuositat, s'inaugura un carrer Maxim Gorki al centre de la capital, i obliga les escoles a inaugurar exposicions sobre l'escriptor, entre moltes altres activitats. Stalin pretenia atraure Gorki a l'URSS i tornar-lo a convertir en figura visible de la intel·lectualitat soviètica. Això sí, sota el seu estricte control.

Els arxius de la KGB revelen que Stalin va aconseguir atrapar Maxim Gorki en una espècie de ficció: l'escriptor vivia en un palauet «ofert» pel dictador, i tota la gent que freqüentava, els llocs que visitava i les activitats que duia a terme estaven controlades per la Lubianka. Fins i tot el cercle d'intel·lectuals que envoltaven la figura de Gorki eren, en realitat, agents comprats pel govern, com afirma un dels càrrecs de poder del règim stalinista:

«Vaig col·locar entre la gent que envoltava Gorki un grup d'escriptors. [...] Eren agents meus. Els comprava amb almoïna i la seva funció era fer-me valdre davant Gorki. [...] Prenia mesures perquè poguessin estar prop de Gorki i influïssin en ell.»

L'ambició del dictador era tanta, i també el seu interès per controlar la intel·lectualitat i els creadors del seu país, que va empènyer escriptors i pintors a crear un «nou estil» artístic al seu servei. El va anomenar realisme socialista, i bàsicament tenia com a primera norma que havia de descriure la societat actual, però no com era, sinó com havia de ser. En aquells moments, Gorki ja havia caigut en el parany i elogiava obertament les maniobres, cada cop més perverses, del partit en el poder: va elogiar les grans purgues i va passar per sobre de la detenció del poeta Òssip Mandelshtam. Stalin havia guanyat la partida.

Quan es va produir el canvi, l'últim i definitiu en la vida de Maxim Gorki? Quan es va adonar que s'havia convertit en el titella intel·lectual de l'estalinisme? Probablement va ser un procés lent que va començar l'any 1934, quan el fill de Maxim Gorki, també anomenat Maxim, va morir en circumstàncies sospitoses

—avui sabem que el partit se'l va voler treure de sobre perquè era l'únic hereu de la rendibilíssima herència literària del seu pare. Aquest fet, a més, faria que Gorki es convertís, en paraules del servei mèdic del partit, en un «vell inofensiu». Encara tenien por que l'autor d'*Els baixos fons*, convertit ara en una figura poderosa i influent, se'ls pogués escapar de les mans. «Actuï de manera que [el fill de Gorki] es quedi tirat a la neu amb una bona borratxera», va ser el breu missatge que va rebre el nou metge personal de Gorki, col·laborador del partit, després que el metge anterior «desaparegués» misteriosament aquells dies. Maxim Peshkov, fill de Maxim Gorki, va morir a conseqüència de les medicacions que se li van administrar a causa d'una grip provocada.

A partir d'aleshores, Gorki va continuar elogiant Stalin en públic, però les seves relacions es van refredar definitivament. I la luxosa gàbia en la qual vivia es va fer palesa: se li va denegar un nou viatge a Itàlia i se'l va confinar a una espècie d'arrest domiciliari tàcit i subtil. Maxim Gorki ja no tenia forces per revoltar-se. I li arriba el torn: Stalin ordena fer el possible per empitjorar la ja delicada salut de l'escriptor. Iagoda, cap de la policia secreta de la Unió Soviètica NKVD i personatge fosc vinculat a la figura de Gorki des de la seva tornada a l'URSS, va amenaçar el metge de Gorki de delatar-lo per la mort del seu fill i li dóna ordres específiques:

«Formi corrents d'aire, d'aire fred. [...] Gorki és vell, i sembla que, en qualsevol cas, morirà aviat.»

Kriutxkov, el metge, va haver d'actuar:

«Vaig fer tot el que vaig poder perquè [Gorki] emmalaltís. M'oblidava de tancar les finestres quan s'adormia, l'empenyia a treballar [...] conscient que l'excessiva fatiga era nefasta per a ell. Durant la nostra estada a Crimea [on l'escriptor tenia una datxa regalada per l'estat] organitzava vetllades a l'aire lliure, prop del foc, per debilitar i destrossar els seus pulmons [...]. Com a conseqüència dels meus actes criminals, Alekséi Maxímovitx [Gorki] va començar a patir calfreds freqüents i a queixar-se del seu estat general.»

Efectivament, Maxim Gorki va morir, dies després, de pneumònia. «Fi de la novel·la – fi de l'heroi – fi de l'autor», va ser la seva darrera nota.

Maxim Gorki va ser testimoni privilegiat d'alguns dels episodis més importants del segle xx. El relat de la seva intervenció real en aquests fets, de com va reaccionar davant l'abús de poder o l'esdevenir de la revolució bolxevic, no l'hem sabut fins fa molt poc, i encara hi ha forats, incògnites, en forma de milers de carpetes encara per obrir a les oficines de l'antiga KGB. El que ja està clar és que ens trobem davant d'una figura, sens dubte, íntegra, valenta i apassionant.

Carme Portaceli

Dramatúrgia i direcció

Llicenciada en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona i Professora de Direcció i d'interpretació a l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona. Des de l'any 2004 és la Directora artística de la FEI – Factoria Escènica Internacional. Treballs més destacats com a directora d'escena:

- *La nostra classe* de Tadeusz Slobodzianek. FEI Teatre Lliure de Gràcia. Grec 2011
- *Conte d'hivern* de William Shakespeare. Temporada Alta 2010. Girona i Teatre Romea. 2011
- *Prometeu* de Heiner Müller. Inauguració Grec 2010
- *L'auca del senyor Esteve* de Santiago Rusiñol. TNC Sala Gran. 2010
- *Te doy mis ojos* d'Iciar Bollaín. Centre Dramàtic de Vietnam, Hanoi. 2009
- *Ricard II* de Shakespeare. FEI Nau Ivanow. 2009
- *Què va passar quan Nora va deixar el seu home o Els pilars de les societats* d'Elfriede Jelinek. CAER i TNC Sala Petita. 2008
- *Ante la jubilación* de Thomas Bernhard. Teatro Valle Inclán de Madrid. Centro Dramático Nacional. 2008
- *Josep i Maria* de Peter Turrini. Nau Ivanow. 2007
- *Fairy* de Toni Martin i Carme Portaceli. Festival Grec 07. Nau Ivanow. 2007
- *Un lloc conegut* de Daniela Feixas. Sala Escorxador. Lleida. Sala Muntaner. 2007
- *La suïcida* d'Ivana Sajko. Auditori de Paiporta. València. 2006
- *L'agressor* de Thomas Jonigk. Nau Ivanow. FEI (Factoria Escènica Internacional). 2006
- Codirecció de *J'arrive...!* de Marta Carrasco. TNC Sala Petita. 2006
- *La finestra tancada* d'Agustí Vila. Espai Lliure. Teatre Lliure. 2006
- *Aguantando la vela* de Fabrice Melquiot. Círculo de Bellas Artes. Madrid. 2005
- *La casa de Bernarda Alba* de Garcia Lorca. Teatro Gayarre de Pamplona. 2005
- *La pell en flames* de Guillem Clua. Villarroel Teatre. Grec 2005
- *Raccord* de Rodolf Sirera. TNC Sala Tallers. 2005
- *Sopa de pollastre amb ordi* d'Arnold Wesker. Teatres de la Generalitat Valenciana. Sala Rialto. Novembre 2004. Teatro Español de Madrid. 2005. Premi ADE 2005 a la millor direcció. Premis de les Arts Escèniques de la Generalitat de València (direcció, actriu, escenografia i il·luminació).
- *The rape of Lucretia* de Benjamin Britten. Festival Shakespeare de Santa Susanna. 2004
- *Genova 01* de Fausto Paravidino. Teatre Grec. Forum 2004
- *Cançons dedicades* de F.X. Kroetz. Festival de Sitges. Sala Muntaner. 2004
- *Hamlet màquina* de Heiner Müller. Festival Shakespeare. Santa Susanna. 2003
- *Lear* d'Edward Bond. Festival Grec de Barcelona 2003. Teatre Lliure 2003
- *Un enemic del poble* de H. Ibsen. Teatres de la Generalitat Valenciana. 2003. Teatre Romea. Novembre 2003
Premi a la millor direcció de Teatres de la Generalitat de València.
Premi a la millor direcció de la Universitat del País Valencià.
- *El retorn al desert* de B.M. Koltès. Sala Fabià Puigserver. Teatre Lliure. 2003

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

- *Sallinger* de B.M. Koltès. Mercat de les flors. 2002
- *Cara de foc* de Marius von Mayenburg. Festival Internacional de Sitges. 2001. Teatre Lliure de Gràcia. Barcelona. 2002
Premi Butaca a la Millor direcció.
- *Ball trampa* de X. Durringer. Teatre Nou Tantarantana. Barcelona. Grec 2001
- *Jubileum* de G. Tabori. Teatre Micalet. València. 2001
- *Solness, el constructor* de Henrik Ibsen. Dir. Carme Portaceli. TNC Sala Petita. 2000. Premis ADE 2001 a la millor direcció i a la millor escenografia.
- *Por menjar-se ànima* de R.W. Fassbinder. Teatre Tantarantana. Grec 2000
- *Contra l'oblit*. Diversos autors. Teatre Nou Tantarantana. 2000
- *El banquet* de Chema Cardeña. Cia. Arden Producciones. València. 1999/2000
- *Els vells temps* de Harold Pinter. Cia. Artenbrut. Teatre Artenbrut. 1999
- *Mein Kampf* de George Tabori. Teatre Nou Tantarantana. Grec 1999
Premis Butaca: millor espectacle, direcció, actor, actriu de repartiment i actor de repartiment.
- *El idiota en Versalles* de Chema Cardeña. Cia. Arden Producciones. València. 1998/99
- *La bohèmia* d'Enric Arredondo. Luz de gas. 1998
- *Les presidents* de Werner Schwab. Teatre Lliure. Grec 1998
- *Pat's room* de Núria Amat. Sala Beckett. Grec 1997
- *El triunfo del amor* de Marivaux. Mercat de les Flors. 1995
- *Queridos míos: es preciso contaros ciertas cosas* d'Agustín Gómez-Arcos. Centro Dramático Nacional. Teatro María Guerrero de Madrid. 1994
- *Les alegres casades de Windsor* de William Shakespeare. Grec 1994
- *Muelle Oeste* de Bernard-Marie Koltès. Coproducció del Ministerio de Cultura i el Festival de Otoño de Madrid. Teatro Albéniz. 1993
- *Los gatos* d'Agustín Gómez-Arcos. Coproducció del Ministerio de Cultura i el Festival de Otoño de Madrid. Teatro María Guerrero. 1992. Gira per l'estat espanyol desembre-juny. Temporada a Buenos Aires (juliol-agost).
- *El parc* de Botho Strauss. Teatre Lliure. 1992
- *La Missió* de Heiner Müller. Mercat de les Flors. 1990
Premi Serra d'Or al millor espectacle de 1990
- *El retablo de Maese Pedro* de Manuel de Falla. Orquestra de Cambra del Teatre Lliure. 1989
- *Combat de negre i de gossos* de Bernard-Marie Koltès. Traducció al català de Sergi Belbel. Mercat de les Flors. 1988
- *El muntaplats* de Harold Pinter. Tetre Lliure. 1987
- *Els fills del sol* de M. Gorki. Teatre Lliure. 1984
- *Món, dimoni i carn* de Maria Aurèlia Capmany. Producció de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de València i el Centre Dramàtic de la Generalitat. Teatre Lliure. 1982

Entre 1981 i 1985 fa d'ajudant de direcció en diversos muntatges del Teatre Lliure dirigits per Fabià Puigserver i Lluís Pasqual (*Fulgor i mort de Joaquim Murieta*, *El Misanthrop*, *L'Héroe*, *Al vostre gust*, *La flauta màgica*, *Un dels últims vespres de carnaval*).

Albert Tola

Dramatúrgia

Llicenciat en dramatúrgia per l'Institut del Teatre, ha realitzat com a formació complementària els Seminaris d'escriptura dramàtica a la Sala Beckett amb José Sanchís Sinisterra, així com Estudis de dramatúrgia a la Universitat de les Arts de Berlín i a la Escola Internacional de San Miniato, Toscana.

Treballs estrenats com a dramaturg:

- *L'últim secret de James Dean* d'Albert Tola. Dir. Roberto Romei. Teatre Tantarantana, Centre d'Arts Escèniques de Terrassa, Festival Lola. 2011
- *Més enllà dels estels / Èdip Rei del Pop* d'Albert Tola i Marta Gil. Dir. Marta Gil. Festival en May, Dijon, Temporada Alta, Girona, Centre d'Arts Escèniques de Terrassa. 2011
- *Els Accidents del Petit Príncep* d'Albert Tola i Miquel Àngel Raió. Dir. Miquel Àngel Raió. Teatre Principal de Palma. 2010
- *Molts records per Ivanov* de Pep Tosar i Albert Tola. Dir. Pep Tosar. Teatre Principal de Palma. 2008. Círcol Maldà. 2009
- *Somnis de somnis* a partir del llibre homònim d'Antonio Tabucchi. Dir. Pep Tosar. Sala Muntaner. 2007. Teatre Principal de Palma. 2008
- *Chance* a partir de la novel·la de Jerzy Kosinsky *Des del jardí*. Dir. Marta Gil Polo.
- *Hamburger Sprechwerk*, Hamburg. 2008. Ballhaus Ost, Berlín. 2008
- *Michael Koohlhaas* a partir de la novel·la de Heinrich von Kleist. Dir. Roberto Romei. Teatre Alegria de Terrassa. 2007
- *Salento* d'Albert Tola. Publicada a la col·lecció *Nous dramaturgs 2*. Institut del Teatre. Dir. Andrea Segura. Teatre Tantarantana. 2006
- *Il geloso schernito* d'Albert Tola i Marc Rosich a partir de l'òpera de Giovanni Battista Pergolesi. Festival d'Òpera de Butxaca. Teatre Malic. 2005
- *Who is P*, variacions sobre un teorema de Pasolini a partir de l'obra de Pier Paolo Pasolini. Dir. David Selvas. Assaig Obert Teatre Lliure. 2004
- *Sonst sagt niemand etwas* a partir de la novel·la *Malina* d'Ingeborg Bachmann. Dir. Irene Mattioli. Nationalthater Ildesheim, Encontre International de Théâtre, Lyon. 2007
- *Ein Tag wird kommen* a partir de la novel·la *Malina* d'Ingeborg Bachmann, direcció de Irene Mattioli. Theaterkapelle, Berlín. 2008
- *Eielen Shakespeare* de Fabrice Melquiot. Dir. Marta Gil. Teatre Tantarantana. 2009
- *Die bittren Tränen der Petra von Kant* de Rainer Werner Fassbinder. Dir. Irene Mattioli. Brotfabrik, Berlín. 2007

També ha realitzats treballs com a guionista de cinema, traduccions teatrals, direccions i ajudanties de direcció de teatre, i exerceix com a professor en tallers d'escriptura i classes teòriques de guió de cinema al C.E.C.C. (Centre d'Estudis Cinematogràfics de Catalunya) i a Bande à Part.

Dani Nel·lo

Musica original

Músic

Saxofonista, compositor, autor i intèrpret.

Amb Carme Portaceli i d'altres artistes independents, va impulsar el naixement de la Factoria Escènica Internacional- FEI, amb la que ha realitzat diversos muntatges i en la que hi treballa creant i relacionant-se amb d'altres disciplines artístiques. Dins del FEI, ha col·laborat amb Carme Portaceli en muntatges com *Fairy*, *L'agressor* i *Ricard II*.

El 2006 i apropant-se al jazz inicia un viatge literari amb l'escriptor Andreu Martín, musicant la novel·la *El Blues del Detective Inmortal*. Precisament el 2007 col·labora en l'espectacle *El perseguidor*, on Andreu Martín adaptava l'obra de Julio Cortázar, sota la direcció de Lurdes Barba a la Sala Muntaner.

Un dels seus darrers muntatges és *Negra i Criminal, La Ciutat de les Ombres* que recull l'aroma de les seves anteriors propostes: té el gust de *Vértigo* i textos rabiosos com els d'*Estranyes Sensacions*. Va col·laborar musicalment en l'espectacle d'Erre que Erre Danza *Escupir en el tiempo*.

El 2005 va iniciar el projecte instrumental, *Vértigo* (Blue Moon), que va donar continuïtat al procés d'experimentació iniciat amb el Nel·lo y la Banda del Zoco combinant estils i estètiques a través del jazz, el rock i la musica *lounge* que va crear una atmosfera de cabaret i de cine negre que serà el seu segell personal.

Al 2003 i degut al seu caràcter multidisciplinari, va escriure l'espectacle teatral-musical *Estranyes Sensacions* (l'Espai Brossa, Barcelona), dirigit i interpretat per ell mateix amb el qual va realitzar una gira de 40 actuacions a Catalunya. El mateix any, va crear i interpretar la música de *Gènova '01* de Fausto Paravidino amb direcció de Carme Portaceli, amb qui també ha col·laborat a *Fairy*, *Què va passar quan Nora va deixar el seu home o Els pilars de les societats* d'Elfriede Jelinek (CAER i TNC Sala Petita. 2008), *L'auca del senyor Esteve* de Santiago Rusiñol (TNC Sala Gran. 2010), *Conte d'hivern* (Teatre Romea 2011), entre d'altres.

Els seus inicis es troben amb Los Rebeldes que va deixar després d'onze anys i vuit àlbums d'èxit per fer realitat el seu propi projecte: Nel·lo y la Banda del Zoco.

Els seus treballs publicats, *Derechito al Infierno* i *Crápula*, van descriure una nova manera d'entendre la musica. A més a més, altres experiències més properes al jazz el van portar a engegar un camí paral·lel amb la fundació del grup Tandori Lenoir.

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

El seu so, la força interpretativa i la capacitat creativa l'han fet propulsor d'un llenguatge propi dins l'escena musical del que ja n'han gaudit diferents generacions.

Dani Nel·lo ha col·laborat en directe i a l'estudi amb Enrique Bunbury, Los Lobos, Raimundo Amador, Kiko Veneno, Ariel Roth, Jackson Browne, Pat McDonald, David Lindley, John Parrish i Jimmy Thackery entre d'altres.

Jordi Prats

Musica original
Músic

Com a instrumentista i arranador ha participat en festivals i clubs de l'estat espanyol (Bilbao, Madrid, Santiago de Compostela, València, Terrassa) com d'Europa (París, Lyon, Pàdua, Milà, Bolònia), en formacions com Virtèlia Jazz Ensemble, la Big Band de Badalona, Sifonk, Vértigo, Eduardo Tancredi Sextet, Ana Finger Jazz Septet, Lluís Coloma Septet, Dani Nel·lo i Myriam Swanson, Simonal Bie (Moya Kalongo), etc. Ha participat en gravacions per a Dani Nel·lo, Ana Finger, Wagner Pa, Loquillo, Simonal Bie (afrobeat de Mozambic).

Com a músic, arranador i compositor per a teatre, entre d'altres: *Ricard II* de Shakespeare. Dir. Carme Portaceli. FEI Nau Ivanow. 2009; *Marcovaldo* sobre contes d'Italo Calvino. Amb Roser Ros. 2009; *Què va passar quan Nora va deixar el seu home o Els pilars de les societats* d'Elfriede Jelinek. Dir. Carme Portaceli. CAER i TNC Sala Petita. 2008; *El perseguidor* de Julio Cortázar. Dir. Lurdes Barba. 2008; *Fairy* de Toni Martin i Carme Portaceli. Dir. Carme Portaceli. Festival Grec 07. FEI Nau Ivanow. 2007; *L'agressor* de Thomas Jonigk. Dir. Carme Portaceli. FEI Nau Ivanow. 2006; *Picadillo i canelons* de Francesc Lucchetti. Dir. Lurdes Barba.

Com a compositor de bandes sonores: ha participat en pel·lícules de Cesc Gay (*Hotel room, Kràmpack, En la ciudad*); en la TV-movie de Carol López *Germanes*; *Todo me pasa a mi* de Miquel Garcia Borda; les produccions televisives de Sergi Schaff *Homenots* i *Dalí etre Dieux*, i en films d'animació interactiva amb Reversible per a Enciclopèdia Catalana.

Ferran Carvajal

Moviment

Té una llarga trajectòria com a coreògraf i director de dansa i de teatre, a més d'una llarga trajectòria com a intèrpret i ballarí. Ha col·laborat amb destacades companyies de l'àmbit escènic estatal així com a cine i televisió.

Com a coreògraf o responsable de moviment ha signat, entre d'altres:

- *La nostra classe* de Tadeusz Slobodzianek. Dir. Carme Portaceli. FEI Teatre Lliure de Gràcia. Grec 2011
- *Conte d'hivern* de Shakespeare. Coreografia. Dir. Carme Portaceli. 2011
- *Prometeo* de H. Müller. Adaptació Coreogràfica Madrid. Dir. Carme Portaceli. 2011
- *Anna Bolena* de Donizetti. Coreografia. Dir. Rafael Duran. Gran Teatre del Liceu. 2010
- *Antílops* de Hening Mankell. Dir. Magda Puyo. TNC Sala Petita. 2009
- *Simon Boccanegra* de Verdi. Dir. José Luis Gómez. Gran Teatre del Liceu. 2008
- *Goldberg*. Dir. Ferran Carvajal. Mercat de les Flors. 2008
- *L'Holandès Errant* de Wagner. Dir. Àlex Rigola. Gran Teatre Liceu. 2007
- *Vesalii Icones* de Maxell-Davis. Dir. Ferran Carvajal. Festival d'Òpera de Butxaca. 2006
- *Santa Joana dels Escorxadors*. Dir. Àlex Rigola. Teatre Lliure. 2004
- *Cancionero de palacio*. Dir. Àlex Rigola. Festival de Peralada. 2003
- *Juli Cèsar* de Shakespeare. Dir. Àlex Rigola. Teatre Lliure. 2003
- *Backlot Sessions*, espectacle multidisciplinar codirigit per ell mateix. 2002

Com a ballarí, ha participat a: *Vesalii Icones* i *Santa Joana dels Escorxadors*. Ha col·laborat amb la companyia Àngels Margarit/Mudances a *Tèrbola* (1998) i amb la Fura dels Baus a espectacles com *El Martirio de San Sebastián* i *Atlántida*.

Com a actor, ha estat membre de la companyia del Teatre Lliure en espectacles com, entre d'altres: *Alícia*. Dir. Carlota Subirós. 2009; *European house*. Dir. Àlex Rigola. 2007; *2666*. Dir. Àlex Rigola. 2007; *Who is P...?* de Pier Paolo Passolini. 2006; *Juli Cèsar* de Shakespeare. Dir. Àlex Rigola. 2003; *Romeo i Julieta* de Shakespeare. Dir. Josep Maria Mestres. 2002; *Unes polaroids explícites* de Mark Ravenhill. Dir. Josep Maria Mestres. Ha actuat també a produccions com: *La nostra classe* de Tadeusz Slobodzianek. Dir. Carme Portaceli. FEI Teatre Lliure de Gràcia. Grec 2011; *El berenar* d'Ulises d'Enric Nolla. Dir. Magda Puyo. Sala Beckett. 2010; *Antílops* de Hening Mankell. Dir. Magda Puyo. TNC Sala Petita. 2009; *El beso de la Mujer Araña* Dir. Manuel Dueso. Teatre Romea. 2004-05, i *Calígula* d'Albert Camus. Dir. Ramon Simó. TNC Sala Petita. 2004.

En cinema ha treballat a *El caso de la novia dividida*, TV movie amb guió i direcció de Joan Marimón (2006) i *Coronel Macià*, llargmetratge dirigit per Josep Maria Forn i en curts com *La carta* de David Marquez, *Viaje a la Luna* de Frederic Amat, *Desamor* de Javier Domingo i *El Ascensor* de Marc Grau. Per a televisió ha participat a sèries com *Génesis*, de Cuatro (2006), *Hospital Central*, de Tele 5, *El Cor de la Ciutat* o *Infidels*.

Paco Azorín

Escenografia

1992-1996: Estudis de escenografia i il·luminació escènica a l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona.

Ha realitzat escenografies per a teatre, dansa, musical i òpera. Col·laborador habitual dels directors Lluís Pasqual (*Celebració, La casa de Bernarda Alba, Hamlet, La Tempestat, Mòbil...*) i Carme Portaceli (*L'auca del senyor Esteve* de Santiago Rusiñol, *Ricardo II* de Shakespeare, *Ante la jubilación, Lear, Así que pasen cinco años, Què va passar quan Nora va deixar el seu home o Els pilars de les societats* d'Elfriede Jelinek, *Josep i Maria* de Peter Turrini, *Fairy, La casa de Bernarda Alba* de F. García Lorca, *La finestra tancada, Aguantando la vela* de Fabrice Melquiot, *La violació* de Lucrecia de Benjamín Britten, *Gènova '01* de Fausto Paravidino, *Lear* d'Eduard Bond, *Sopa de Pollastre amb ordi* d'Arnold Wesker, *L'enemic del poble, El retorn al desert* i *Sallinger* de Bernard-Marie Koltès, *Ball-trampa* de Xavier Durringer, *Cara de foc* de Marius Von Mayenburg, *Por menjar-se ànima* de Rainer W. Fassbinder ...). En dansa destaquen les seves escenografies per a Víctor Ullate (*Pastoral, Conmemoración del 20 Aniversario del Ballet de Víctor Ullate, Samsara...*), i darrerament *MozartNu* de Iago Pericot i *El amor brujo* de Falla amb coreografia de Ramon Oller. En teatre musical ha fet *Grease* dirigit per Ricard Reguant i *Chicago* dirigit per Coco Comín. En òpera, destaquen les seves escenografies per a muntatges de Lluís Pascual (*Il Prigioniero* en l'Òpera de París i *Le nozze di Figaro* al Gran Teatre del Liceu i Welsh National Opera). El 2003 crea i dirigeix el Festival de Shakespeare de Santa Susanna, on dirigeix en el 2007 *Hamlet: el dia dels assassinats* de Bernard-Marie Koltès. Un altre dels seus muntatges com a director és el *Centenario de Chueca* proposat per l'Ajuntament de Madrid.

Guardonat, entre d'altres, amb els premis de la Crítica Serra d'Or 2004, Butaca 2004 per *Lear*, Premi Josep Solbes 2005 de la Generalitat Valenciana a la millor Il·luminació i escenografia per *Sopa de Pollastre amb ordi*, el premi de les Arts Escèniques de la Generalitat Valenciana a la millor escenografia 2008 per *Los enredos de Scapin*, i el premi Butaca 2009 per *La casa de Bernarda Alba*.

Entre les seves últimes produccions destaquen: l'escenografia per a la Gala dels Premis Max 2009; *El narciso en su opinión* de Guillem de Castro a València; *Els nois d'història* d'Alan Benet. Dir. Josep Maria Pou. Teatre Goya. 2008; *La Gran Via* de Federico Chueca. Dir. H. Pimenta. Plaza Mayor de Madrid. 2006; *La buena persona de Se-Zuan* de Bertolt Brecht. Dir. Luís Blat. Centro Dramático Nacional. 2006; *La pell en flames* de Guillem Clua. Dir. C. Portaceli. Villarroel Teatre. Grec 2005; *Romance de lobos* de Valle Inclán. Dir. Angel Facio. Teatro Español. 2005; *Paella Mixta* de la Companyia de Sol Picó. TNC. 2004; *Un ram de mar. L'univers de Joaquim Ruyra a escena*. Dir. Joan Castells. TNC Sala Petita. 2004; *El mètode Grönholm* de Jordi Galceran. Dir. Sergi Belbel. TNC. 2003. Teatre Poliorama. 2004; *El clavicèmbal* de Dani Salgado. Dir. Lurdes Barba. TNC.

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

2002; *El paradís oblidat* de David Plana. Dir. Carlota Subirós. TNC. 2002; *El somni d'una nit d'estiu* de William Shakespeare. Dir. Àngel Llàcer. Companyia Parracs. Teatre Borràs. Teatre Principal. 2002; *Refugiats* de Sergi Pompermayer. Dir. David Plana. Cia. Mala sang. TNC. 2002; *Ran del camí* d'Anton Txèkhov. Dir. Joan Castells. TNC. 2002; *Ganivets a les gallines* de David Harrower. Dir. Antonio Simon. TNC. 2001.

www.pacoazorin.com

Lluna Albert

Vestuari

Llicenciada en Belles Arts per la Universitat Politècnica de València en l'especialitat d'Escultura. Màster en Figurinisme, Escenografia Teatral i Televisiva en l'Institut Europeu de Disseny de Barcelona, dirigit per Isidre Prunés. Taller d'escenografia dirigit per Anna Viebrock al CDN de Madrid. Membre fundador de la Companyia Nas Teatre (1996-2005), i Els Flaquibutti (2002-2010).

Treballs més recents per a teatre:

- *Tornem després de la publicitat* de Carles Mallol. Dir. Marc Angelet. Sala Beckett. 2012
- *L'ogret* de Suzanne Lebeau. Dir. Ricard Soler. FEI. 2012
- *Dinou* de Ferran JoanMiquel. També escenografia. Dir. Carles Fernández Giua. Sala La Planeta de Girona. Temporada Alta. 2011
- *La nostra classe* de Tadeusz Slobodzianek. Dir. Carme Portaceli. FEI. Teatre Lliure de Gràcia. Grec 2011
- *Contra la democràcia* d'Esteve Soler. Dir. Carles Fernández Giua. Sala Beckett i La Conquesta del Pol Sud. Grec 2011
- *Macbeth* de Shakespeare. Dir. Carles Fernández Giua. La Conquesta del Pol Sud i FEI. Nau Ivanow. 2011
- *Corruptia, una regió de l'est* de Josep Lluís Fitó. També escenografia. Dir. Carles Fernández Giua. Cia. Teatre de l'Enjòlit. Tantarantana. 2011
- *El retrat de dorian gray* d'Oscar Wilde. Dir. Empar López. Teatre del Raval. 2011
- *Er camino santiago* d'Àngel Alonso. Dir. Àngel Alonso. Cia. Jordi LP. Club Capitol. 2011
- *Les nits de la cúpula* (revival Cabarets Cúpula Venus 1978). Dir. Oriol Tramvia. Produccions Bohemia's, Cristina Raventós. Carpa Ramblers, Barcelona. 2010

Ha desenvolupat bona part de la seva carrera al País Valencià, amb directors com Joan Raga, Jose Carlos Soto, Patrícia Pardo, Jesús Jara, Laura Useleti, Sergi Claramunt, i les companyies Scura Splats, Barana Teatre, Els Flaquibutti, Albenà Teatre, Malabó, Nas teatre, etc.

També ha fet el vestuari de la pel·lícula de Carles Benpar *El gènere femení*.

Miguel Muñoz

Il·luminació

Després de diverses experiències amateurs i professionals com a actor i ballarí, entra en contacte, casualment, amb l'àmbit de la il·luminació l'any 1997. Des d'aleshores treballa i col·labora amb festivals, teatres, directors i coreògrafs espanyols i europeus, com a tècnic de llum, director tècnic, dissenyador de llum o assistent de direcció. És membre fundador de la companyia de dansa InThisSection - juschkaWeigel.

Treballs com a il·luminador:

Teatre:

- *L'ogret*. Dir. Ricard Soler. FEI. 2012
- *La nostra classe* de Tadeusz Slobodzianek. Dir. Carme Portaceli. FEI Teatre Lliure de Gràcia. Grec 2011
- *Cerrado por aburrimiento* de Matarile Teatro. Dir. Ana Vallés (en col·laboració amb Baltasar Patiño). 2009
- *Exitus*. Dir. Pako Merino i Diego Lorca. Titzina Teatre. 2009
- *Estudio sobre la risa*. Dir. Fernando Renjifo. La República Teatro. 2003
- *Réquiem*. Dir. Fernando Renjifo. La República Teatro. 2002

Dansa:

- *Usted está aquí*. Compañía Licenciada Sotelo. Dir. Ana Vallés. 2011
- *Cruïlles / crossroads*. Mercat de les Flors. Dir. Luca Silvestrini. 2011
- *Métanse nos seus asuntos* de AnaVallés i Nuria Sotelo. Dir. Ana Vallés. 2010
- *The postpianoman surrender* InThisSection – JuschkaWeigel. Dir. Juschka Weigel 2007
- *Gloria caduca*. Compañía Lucier. Dir. Geni Iglesias i Marco Regueiro. 2007
- *Frequency*. B Cia. InThisSection – JuschkaWeigel. Dir. Juschka Weigel. 2006
- *Vol.no1*. Compañía Lucier. Dir. Geni Iglesias i Marco Regueiro. 2005
- *Frequency*. I Cia. InThisSection – JuschkaWeigel. Dir. Juschka Weigel. 2005
- *Alegría*. Alberto Huetos / Sal Dance Company. Dir. Alberto Huetos. 2005
- *Fútil*. Thomas Noone Dance Company. Dir. Thomas Noone. 2005
- *Life is too short to dance with an ugly man?* Companyia InThisSection – JuschkaWeigel. Dir. Juschka Weigel. 2004
- *Glimpse*. Gelabert-Azzopardi. Dir. Cesc Gelabert. 2004
- *Arthur's feet*. Gelabert-Azzopardi. Projecte de dansa comunitària amb persones discapacitades a Edimburgh. Dir. Cesc Gelabert. 2004
- *Yo sólo quiero caminar*. Alberto Huetos / Sal Dance Company. Dir. Alberto Huetos. 2003
- *Amarduele*. Lapsus Danza (en col·laboració amb Conrado Parodi). Dir. Alexis Eupierre. 2003
- *La caldera Xpress Project*. Projecte en residència. Dir. Nigel Charnock. 2002
- *Vía de acceso*. Cuerpo Transitorio / Rosana Barra. Dir. Rosana Barra. 2001
- *Dolorosa*. Cuerpo Transitorio / Rosana Barra. Dir. Rosana Barra. 1999
- *El territorio de Ofelia*. Cuerpo Transitorio/Rosana Barra. Dir. Rosana Barra. 1998

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

Qui és qui a Els baixos fons

Nao Albet
és... *Alioixka*

David Bagés
és... *Banquer*

Manel Barceló
és... *Kostiliov*

Roger Casamajor
és... *Cendra*

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

Lluïsa Castell

és... *Vassilissa*

Jordi Collet

és... *Satí*

Mohammed el Bouhali

és... *Mohammed*

Daniela Feixas

és... *Nataixa*

Gabriela Flores

és... *Sveta*

Lina Lambert

és... *Anna*

Albert Pérez

és... *Klieix*

Xavier Ripoll

és... *Actor*

*Els currículums dels intèrprets estan a la vostra disposició al departament de premsa del TNC

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

Sala Petita

Del 19 de gener al 26 de febrer de 2012

Horaris:

Dimecres i divendres, 20 h; dijous 17 h; dissabte, 17 h i 21.30 h; diumenge, 18 h
Dijous 19 de gener a les 20 h. Dissabte 21 de gener funció només a les 21.30 h.

Durada:

1 h 50 minuts (espectacle sense entreacte)

Preus:

10-26 €

Col·loqui: divendres 27 de gener

Espectacle recomanat a partir de 14 anys

Més informació a:

www.tnc.cat

www.tnc.cat/revista-els-baixos-fons

Segueix-nos a:

facebook

www.tnc.cat/facebook

You Tube

www.tnc.cat/youtube

twitter

www.tnc.cat/twitter

@teatrenacional

issuu

www.tnc.cat/issuu

Els baixos fons

Maxim Gorki. Dramatúrgia d'Albert Tola i Carme Portaceli
Sala Petita

Patrocinadors

Protectors

Benefactors

Empreses col·laboradores

